

ДРУШТВО И ДРУШТВЕНЕ ПОЈАВЕ

СОЦИОЛОШКИ ПОЈАМ ДРУШТВА

- Дефинисање друштва вршено је у свим социолошким теоријама.

Нпр. у:

механицистичким

биологистичким

психологистичким

функционалистичким

марксистичким

- Реч друштво се користи:

- да би означила скупни живот више јединки (људи, животиња, биљака)

- У социологији:

- најопштије, друштво као нешто специфично, што не постоји нигде другде
- за означавање посебних друштава
- посебну врсту заједница (нпр. трговачко друштво, студентско ...)

Друштво у смислу појмовног разликовања од природе дефинише се

- као целокупност односа људи према природи и међусобно у којима се испољава тоталитет друштва као посебног феномена и остварују људи као слободна и стваралачка бића.

Посебна друштва

- представљају релативно трајне и самодовољне скупине људи у којима они радећи средствима за производњу обезбеђују услове своје материјалне егзистенције, ступајући међусобно у разноврсне односе у којима се испољава тоталитет њихове активности.

Елементи људског друштва:

1. Људи – појединци

2. Материјални предмети:

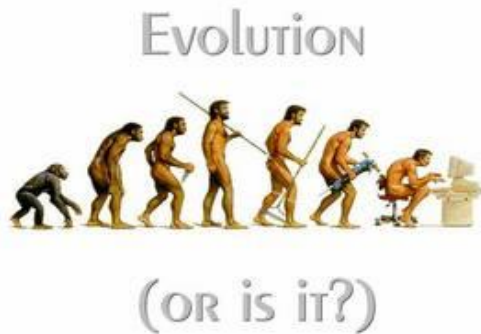
- које је човек изградио или
- прерадио и прилагодио својим потребама

3. Људске радње:

- физичке (покрети, држање) или
- психичке (умне)

НАСТАНАК ЉУДСКОГ ДРУШТВА

- представља дуги процес развоја, еволутивних промена до момента када је друштво постало појава *sui generis*

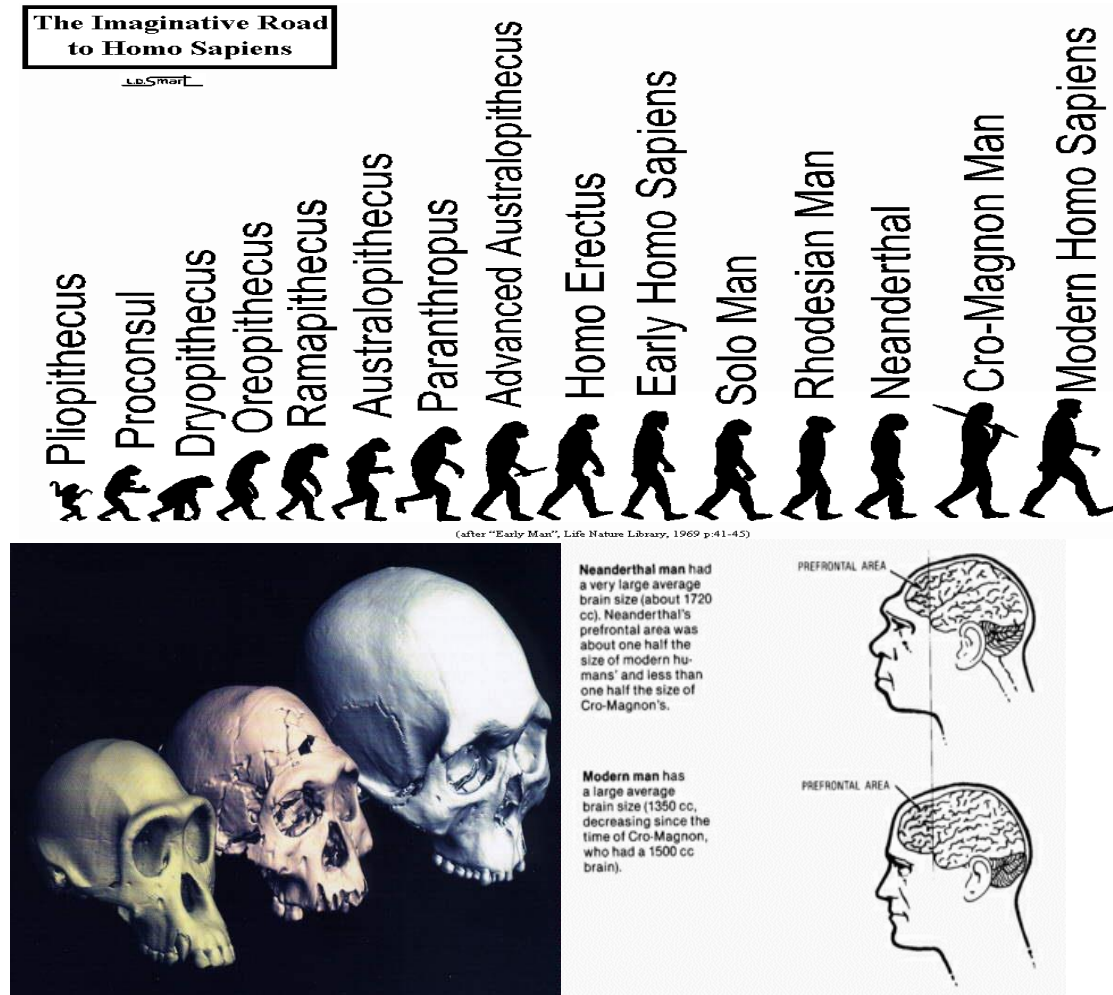

У процесу настајања људског друштва разликују се два стадијума:

1. биолошко очовечавање
2. друштвено очовечавање

1. Биолошко очовечавање: ослобађа се животињских особина

- усправан ход
- предњи удови попримају улогу човечијих руку
- ширење лобање
- развој мозга
- развој свести.
- Рад је допринео зближавању људи и потреби за комуникацијом
- артикулисан говор

2. Друштвено очовечавање:

постаје друштвено биће,
може да живи и развија се
једино у заједници са
другим људима

ОДНОС ПРИРОДЕ И ДРУШТВА

- постоји повезаност
- људско друштво и човек представљају део природе,
- разликују се од природе
- развијају се по законима природе, али и по законитостима које су само њима својствени

- Људска друштва налазе се на разним ступњевима удаљености од природе.
- Битна разлика између природних и људског друштва
 - СВЕСТИ
 - РАД КАО СВЕСНА ДЕЛАТНОСТ

Свест

- је *differentia specifica* и разликује човека од животиња, људско друштво од животињског и још више од биљног.

Рад

1. Људски рад је најважнија свесна делатност.
 - Представља:
 - свесну
 - сврсисходну и
 - целисходну делатност.
2. Животињски рад је биолошка појава.
 - Животиње раде:
 - нагонски,
 - инстинктивно,
 - не делају целисходно.

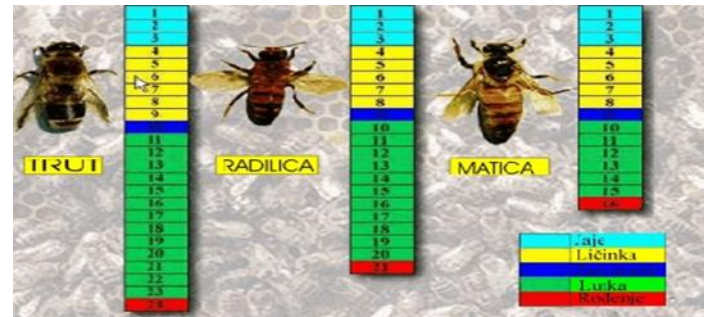
Сличности и разлике између животињског и људског рада:

Људски рад

- удружен
- подела рада
- човек врши неке несвесне радње

Животињски рад

- Удружен:
 - Удруживање се заснива на биолошком инстинкту.
- Подела рада
 - последица биолошких особина појединих јединки

Прављење и употреба оруђа за рад је следећа разлика

- Оруђа за рад служе човеку за постизање одређене сврхе.
- Њима продужује и јача организам.
- Настала су као последица развијања свести, јер је човек увиђао узрочну везу између остварења циља и делатности.

- Код животиња оруђа уопште нема или су у несавршеном облику.

Човек је захваљујући свести створио низ творевина материјалне и духовне природе – културу.

- У животињском свету нема културе.
- Има неких материјалних творевина које служе углавном само једној генерацији.
- Постоје и зачеци духовних творевина, али су оне неразвијене: игре, споразумевање.
- Најзначајнија разлика између људског и животињског друштва је преношење културе које се врши путем васпитања.

Људско друштво подложније је променама у односу на животињско.

Променљивост је последица постојања свести која омогућује прилагођавање природе потребама човека, чиме људи стварају своју сопствену историју.

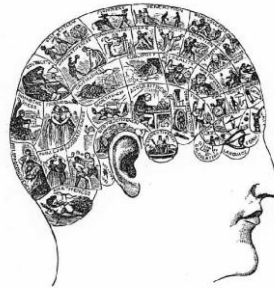
СОЦИОЛОШКИ ПОЈАМ ЧОВЕКА

Човек је

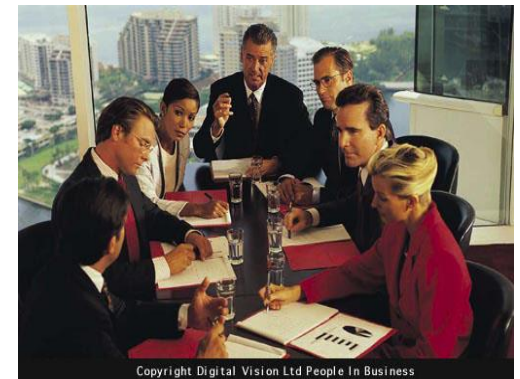
- биолошко биће

- психичко биће

- друштвено биће

Човек је друштвено биће које својим делатним односом према природи остварује стваралаштво као слободан субјект удружујући се са другим људима, живећи у друштвеним групама у којима остварује услове своје биолошке и друштвене егзистенције.

- Особине човека:
 - стваралаштво
 - слобода
 - друштвеност

Разлике индивидуа - личност

- Индивидуа је појединачни представник биолошке врсте, са биопсихолошким предиспозицијама које се могу развити у интеракцији са другим припадницима рода
- Личност је индивидуа која у интеракцији са другима развија следеће особине:
 1. стваралачке способности
 2. социјалитет
 3. субјективитет
 4. интегритет

Трансформација биолошке јединке у личност врши се кроз процес:

СОЦИЈАЛИЗАЦИЈЕ

- формирање личности која одговара потребама датог друштва
- прихватање одређених норми понашања и усаглашавање личног понашања са прихваћеним нормама
- одвија се кроз додир, међуутицај и усклађивање
- примарна и секундарна социјализација

КУЛТИВАЦИЈЕ

- подразумева усвајање културних творевина
- одвија се кроз три фазе: додир, разумевање културне творевине и усвајање.

Шта чини друштво?

- људи и
 - њихово повезано деловање
- ОДНОСНО

Људско друштво је скуп друштвених појава

Друштвене појаве – природне појаве – индивидуалне појаве

- Однос између друштвених и природних појава
 - друштвене појаве се поистовећују са природним појавама (нпр. механичким или биолошким)
 - друштвене појаве се разликују од природних

- Однос између друштвених и индивидуалних појава
 - друштвене појаве идентификују са индивидуалним
 - друштвене појаве се разликују од индивидуалних
 - индивидуалне и друштвене појаве се међусобно прожимају

Друштвене појаве су индивидуалне и друштвене и међусобно се прожимају.

Друштвене појаве представљају повезано деловање људи које производи одређене промене у:

- природи,
- друштву или
- на појединцу чија се понашања повезују и

којих не би било без деловања тог повезаног понашања.

Елементи друштвене појаве су:

- узајамна повезаност људских понашања
- деловање узајамно повезаног понашања и
- промене које настају деловањем узајамног понашања

Класификација друштвених појава

Основ структура друштва

1. Појаве друштвене основе (материјална производња)
2. Појаве друштвене надградње:
 1. непосредно узроковане основом друштва
 2. посредно узроковане основом
 3. облици друштвене свести

Основ распрострањеност

1. парцијалне
2. тоталне

- **Друштвени процеси**

представљају повезано деловање људских понашања којима се производе промене којих не би било без деловања повезаних понашања

(рад)

- **Друштвене творевине**

су резултат друштвених процеса (односа)
(нарушавање интегритета човека у радној средини)

друштвени процес ≠ друштвени однос

Друштвени процеси се одвијају у оквиру различитих друштвених односа.

Друштвени односи могу бити:

- трајни и пролазни,
- надређени и подређени,
- отворени и затворени,
- једнакости и неједнакости конкуренције
- хармонични и антагонистички,
- хумани и нехумани,
- производни и непроизводни, ...

Друштвени процеси сврставају се у четири групе:

1. вољне и стихијске;
2. материјалне и духовне;
3. сарадње и сукоба и
4. стварања и разарања.

Друштвене творевине се деле на:

1. **сложене друштвене процесе**, то су истоветни процеси који производе исту последицу (нпр. материјална производња и духовна култура)
2. **друштвене скупине** које представљају скупине људи повезаних друштвеним процесима (нпр. масе, друштвене групе, друштвене заједнице).

Литература:

- Милтојевић Весна, Илић-Крстић Ивана (2021). *Општа социологија* (интерни материјал за припрему испита). Ниш: Универзитет у Нишу, Факултет заштите на раду у Нишу.
- Хафнер Ј. Петар, Мишић Славољуб (2012). *Социологија*. Ниш: Универзитет у Нишу, Економски факултет.
- Марковић Ж. Данило (2003). *Општа социологија*. Београд: Савремена администрација.